

גבר הולך לאיבוד מאת חגי סרי

בחודשיים האחרונים החלה לפעול בכנסת ועדה חדשה, שנקראת לפי שעה 'ועדת המשנה לבדיקת הטענות על מדיניות של החמרה כלפי גברים בכל הקשור לטיפול בתלונות נשים על אלימות ו/או התעללות מינית במשפחה וטיפול הגורמים הרלוונטיים בתלונות כוזבות'.

הניסוח המפולפל הזה מסתיר בעיה שלטענת ארגוני הגברים הולכת ומחריפה בעשור האחרון. לטענתם, נשים רבות מגישות תלונות כזב על אלימות כחלק מטקטיקת הגירושין, וכתוצאה מכך הגברים מורחקים מבתיהם ומילדיהם באופן אוטומטי, נאלצים לפגוש את ילדיהם תחת השגחה וחלקם אף נכלאים. איש במערכת, מהמשטרה ומערכת המשפט ועד מערכות הרווחה, איננו מוכן לשמוע את הצד שלהם, או לברר אם מדובר בתלונות כוזבות. לטענתם, גבר מתגרש – ובמיוחד אב לילדים – מופלה באופן שיטתי על-ידי כל המערכות וברוב הפרמטרים, כאשר תלונות שווא הן רק חלק קטן מהבעיה המקיפה.

הפמיליסטים

כאשר כיהן ח"כ הרב אברהם רביץ כשר הרווחה בפועל, בכנסת הקודמת, הוא נחשף במסגרת עבודתו לתלונות חוזרות ונשנות של גברים בנושאים אלו ואחרים. כשהבחין שרוב התלונות הן בעלי אפיון זהה, גמלה בלבו ההחלטה לבדוק הכצעקתה. "להפתעתי, מצאתי מספר לא קטן של מקרים שהיו נראים מאוד בלתי סבירים בעיני, בלשון המעטה". מספר ח"כ רביץ, "לכן הקמתי ועדת חקירה, בראשות השופטת ורד סלוני, שגבתה עדויות מכל הצדדים – גברים, נשים ואנשי מקצוע – כדי לקבל תמונה נכונה. ציפיתי לדו"ח ביניים, אולם בינתיים עזבתי. שמעתי שהוועדה הפסיקה את דיוניה. היו כמה ישיבות, אבל לא הוציאו אף נייר בנושא.

במקביל לתקופה זו יסד גיל רונן את תנועת ה'פמיליסטים' (מלשון פמילי – משפחה), שעיקרה השבת זכויות המשפחה וערכיה למרכז הבמה, והתייחסות כוללת לכל מרכיבי המשפחה: ילדים, נשים וגם גברים. בתחילת דרכה של הכנסת הנוכחית החל רונן, יחד עם חברים נוספים, חלקם פעילי ארגוני אבות גרושים, ב'לובינג' בכנסת למען הקמתו של גוף פרלמנטרי כלשהו שיאבק למען המשפחה: ילדים, נשים וגברים כחטיבה אחת.

"עשינו חריש עמוק בקרב החכי"ם", מספר רונן, "אבל חלק נפנפו אותנו, חלק סתם לא היו מעוניינים ואחרים פשוט חששו ואמרו לנו במפורש: "התקשורת תקרע אותנו". ואז הם הגיעו אל ח"כ רביץ.

"גם אנחנו פמיליסטים", אמר להם רביץ. "המשפחה היא אבן יסוד אצלנו". לא חלף זמן רב, וח"כ רביץ העלה במליאה את הרעיון להקים ועדת חקירה פרלמנטרית בנושא משבר המשפחה בישראל. מסיבות שונות, שינה רביץ את הצעתו והציע להקים ועדת משנה של ועדת הרווחה. הנושא עבר ברוב של שמונה תומכים, כולל חכי"ם ערביים, מול שני מתנגדים: רן כהן ויוסי ביילין. "תאמיין לי שהם יודעים למה", צוחק רונן.

בינתיים נקפו החודשים, ושום דבר לא אז. רק לאחר תשעה חודשים, בעקבות לחץ ישיר שהפעיל ח"כ רביץ על יו"ר הוועדה, ח"כ משה שרונים (שהודח בינתיים), מונתה ועדת המשנה, ובראשה הועמד ח"כ חדש: הרב חיים אמסלם מש"ס.

המשטרה טוענת

מכאן ואילך השתנו העניינים במהירות. לאחר תקופה קצרה של לימוד העניין התקיימה הישיבה הראשונה. נציגי ארגוני גברים ישבו מול פקידות בכירות בשירותי הרווחה, והדיון היה טעון וסוער. נציגי משטרת ישראל לא טרחו להגיע. הישיבה השנייה היתה כבר משהו אחר. המשטרה החליטה הפעם להגיע, ושלחה את ראש מדור נפגעי עברה, סנ"צ נורית זיו, שהגיעה עם שלל ניירות ונתונים.

סנ"צ זיו שללה את הטענה שלפיה עשרת אלפים גברים בשנה סובלים מתלונות שווא. בנוגע לטענה שאלף גברים מתוך 1,800 שהורשעו באלימות במשפחה נמצאים בכלא, למרות שהם חפים מפשע, אמרה כי: "בית המשפט דן, שמע ראיות והרשיע".

לדבריה, בכל שנה מוגשות 20 אלף תלונות על אלימות במשפחה, 80 אחוזים מהן מוגשות על-ידי נשים. לטענתה, "מרב נפגע האלימות הן נשים, והפגיעה הפיזית בהן גדולה יותר". כמו כן ציינה כי בהחלט יש כאלה שמתמשים במערכת לטובתם האישית, ומספרם נע בין 15 ל-20 אחוזים מכלל הפונים למשטרה. סנ"צ זיו ציינה כי מכלל מעצרי היתר, 22.1 אחוזים הם על רקע אלימות בין בני זוג ו-18.4 אחוזים על רקע של אלימות אחרת, כך שההבדל הוא זניח. עם זאת, לא היו בידיה נתונים על תלונות שגררו הרחקות. עוד מסרה נציגת המשטרה כי מבחינתם, אין הבדל בין תלונה על אלימות מילולית לבין תלונה על אלימות פיזית.

סנ"צ זיו הוסיפה ב"מסר חד-משמעי", כהגדרתה, כי כל אדם שהגיש תלונה כוזבת שתוכח מעל כל ספק סביר, יוגש נגדו כתב

”
"כואב לי לראות ח"כים שהם רבנים, שאינם מכירים בחשיבות הבעיה", מציינת וידר-כהן ומדגישה: "מניסיוני, אני יודעת כמה קשה לנשים להתלונן: חלקן מתחרטות, לאחרות אומרים 'תבואי מחר' והן לא חוזרות. עם כל הכבוד, איך זה שמה שמדאיג את הוועדה הוא צווי ההרחקה?"

“

אישום. כמו כן היא הגישה לוועדה הצעה שלפיה היא תבחן ותמפה את כל התיקים, ותבוא עם מסר חד-משמעי בשטח. היא אף המליצה להקים ועדה בין-משרדית שתטפל בנושא.

תלונות שווא

יו"ר הפמילייסטים, גיל רונן, אומר כי "הנתון על הבדל זניח תמוה, מאחר שמדובר בתלונות הדדיות שבהן משום מה רק הגבר הוא שנעצר, כך שזה לא 22 אחוזים אלא כפול מזה. צריך להבין שתלונות השווא משמשות להשגת רווחים בתיק הגירושין. הגבר עסוק מעל צווארו בשחרור ממעצרים, בדיקות מסוכנות מסוגלות הורית ושפיות. בינתיים שוברים את רוחו, פעמים רבות הוא גם מאבד את עבודתו ונכנס לחנק כלכלי, ואז הוא מוכן לתת הכול ולוותר בכל עניין, ובלבד שהטירוף הזה ייגמר."

אל הוועדה זומנה גם הטוענת הרבנית והמגשרת טובה אבן חן, שהבהירה מניסיונה כי בחדרי הגישור שומעים הודאות של נשים שהגישו תלונות שווא. אבן חן מיקדה חלק מהבעיה בעורכי הדין, שיועצים לנשים כחלק מההליך בתיק להגיש תלונות כוזבות. לדבריה, אם יתפס עו"ד כזה בלמעלה משלוש הדחות לביצוע עברה פלילית שכזו – יישלל רישיונו מטעם לשכת עורכי הדין. כמו כן הציעה אבן חן כי כאשר נשים מגיעות להתלונן על המסוכנות של בעליהן, יש להחתיים אותן על מוכנותן להתפנות למרכזי חירום לנשים מוכות אם יהיה צורך בכך. "הדבר הזה יכול להוות אמצעי סינון למתחזות", ציינה.

הפסיכולוגית מזועזעת

הפסיכולוגית אילת וידר-כהן, שמטפלת בנשים ובנערות שנחשפות לאלימות במשפחה ולתקיפות מיניות, זומנה אף היא לוועדה. וידר-כהן, שהיא גם חברת 'קולך', אמרה: "הוועדה הזו היא השחתה של משאבים, זמן, כסף וכוח אדם של המדינה על תופעה זניחה. הייתי מזועזעת מהנושא של הוועדה. נאמר לי שהיא תעסוק בטיפול המשטרה באלימות נגד נשים. לתומי סברתי שידונו כיצד מגברים את האכיפה כדי לטפל בתופעה, והנה אני שומעת שמה שמדאיג אותה הוא העובדה שיש יד קשה כלפי הגברים שנגדם מוגשים צווי הרחקה. אני מסתכלת ולא מאמינה."

"מחקר חדש של אוניברסיטת חיפה קובע כי 147 אלף נשים סובלות מאלימות, וזה בלי הילדים, שנחשפים לאלימות ואולי גם מוכים. תחשוב לאיזה היקף פגיעה מאלימות אנחנו מגיעים! זו תופעה רחבה שלא תיאמן". וידר-כהן ציטטה את נציגת המשטרה בדיון, שאמרה שיש כ-15 אלף תלונות של נשים, ואמרה כי "זה אומר שכ-10 אחוזים בלבד מתלוננות. מכאן שיש עוד 90 אחוזים שסובלות ולא מתלוננות, וזה לא מדאיג את הוועדה?"

"כאישה דתית, כואב לי לראות ח"כים שהם רבנים, שאינם מכירים מספיק בחשיבות של הפיקוח על הבעיה", מציינת וידר-כהן ומדגישה, כי "אישה שסובלת מאלימות זה פיקוח נפש שדוחה אפילו יום כיפור. מניסיוני, אני יודעת כמה קשה לנשים להתלונן: חלקן מתחרטות, לאחרות אומרים 'תבואי מחר' והן לא חוזרות. עם כל הכבוד, איך זה שמה שמדאיג אותם זה צווי הרחקה? הרי נציגת המשטרה ציינה שההבדל בין מעצרים על אלימות במשפחה לבין אלימות בכלל הוא סביב ה-4 אחוזים – זה זניח לחלוטין!"

וידר-כהן הוסיפה כי "שמענו ש-15 עד 20 אחוזים משתמשות במשטרה לטובתן האישית. נכון, זה לא נעים, אבל לגברים אין דם כחול. גם הם סובלים מהתופעה של שימוש יתר במערכת, כמו כולם, וזו התרומה שלהם למיגור התופעה של אלימות נגד נשים".

וידר-כהן ציינה כי "יש שני חוקים שמעניקים כוח לנשים: החוק למניעת אלימות במשפחה והחוק נגד הטרדה מינית. בכל מקום שבו ניתן כוח לנשים, המערכות הגבריות קופצות מיד. גברים יודעים ורואים שזו הגישה של המדינה, אז ידם נעשית קלה באלימות כלפי נשים. תנו למשטרה לעשות את עבודתה. צריך לעזור לכל גבר שנפגע, אבל אסור בשום פנים לראות בזה תופעה שוות משקל לאלימות נגד נשים".

הוועדה עדיין מחכה

ח"כ אמסלם, זו היתה אמורה להיות ועדת משנה לחקר משבר המשפחה. מה קרה בדרך?

"מי אמר שזה לא יהיה? נכון להיום הוועדה עוסקת בנושא ספציפי, מאחר שזה נושא שעלה במלוא עוזו ובאופן עקבי בוועדת הרווחה ובפורומים אחרים. הבנו שזה השער הראשוני לעוול שעליו מדברים, ומשום כך החלטתי לטפל בעניין הזה."

"הורינו לאסוף נתונים מכל הגורמים הרלוונטיים. כמו כן קיבלנו לידינו את טופס 'הערכת מסוכנות' שמתבצע בתחנות המשטרה, ושהבנו מהמשטרה כי הוא הכלי שבגללו מורחקים גברים מבתיהם ומילדיהם. אנחנו לומדים אותו כעת. בנוסף אנחנו ממתינים לקבלת הפרוטוקולים מדיוני ועדת החקירה שמינה ח"כ רביץ בהיותו שר הרווחה. נאמר לי שגם שם עלו על הבעייתיות. הבעיה היא שהפרוטוקולים חסויים."

הוועדה תטפל בעתיד גם בנושאים 'נשיים'?

לצערי, העניין של העלאת העוולות כלפי אבות וגברים נתפס כאילו יש שני מחנות. זה מאוד בעייתי וזה לא נכון. חשוב לי מאד להדגיש דבר עקרוני: אנחנו נילחם למען זכויות נשים, נילחם למען זכויות הילדים ונילחם גם למען זכויות הגברים. אף אחד לא מתכחש לכך שהיו וישנם עוולות נגד נשים, אבל לא ניתן את ידנו ליצירת עוול אחר במקומם, אם הטענות שמועלות על תלונות שווא אכן נכונות. נכון להיום, גם נשים, הן מהפרקליטות והן מארגונים מסוימים, כבר הודו שאכן יש בעיה."

אתה לא חושש מכך שעצם הפעילות של הוועדה תגרום להורדת הרגל מהדוושה במשטרה, ובכך להעלאת מפלס האלימות כלפי נשים?

"אני רוצה שהמשטרה תקבל כל תלונה בתשומת לב ותטפל בהתאם, אבל שתפעיל יותר שיקול דעת כשיש תלונה של אחד מבני

הזוג, ולא תפעל באוטומטיות. אני רוצה שהמשטרה גם תעמיד את המתלונן בזמן הגשת התלונה על המשמעות של הגשת תלונה כוזבת וההשלכות הצפויות לתלונה כזו, כולל העמדה לדין".

ומה הלאה?

"הנושא הבא לטיפול כבר ידוע, אבל לפי שעה הוא חסוי. בכל מקרה, הייתי רוצה שהתא המשפחתי יקבל התייחסות ראויה ורצינית. אם נצליח לשפר את המערכות המטפלות, ובוודאי אם נצליח למנוע עוולות לכאן או לכאן – בזה יהיה שכרנו". אבל זה לא מספק את ח"כ אמסלם. בחזונו הוא רואה ועדה שתטפל במכלול הבעיות של המשפחה הישראלית, לא רק בגירושין אלא גם בנישואין, בדגש על חינוך לחיי משפחה וזוגיות.

"איננו סנגורי גברים"

"אנחנו לא סנגורי גברים פה", ממשיך ואומר ח"כ רביץ, "אבל יש לעשות כמה תיקונים. לא יהיה יותר ניצול רגשות האב, תוך כדי משחק עם הסדרי הראייה – הרי מיד פוגעים בילד! זה לא הגברים אלא הילדים שעומדים לנגד עיני!"

"בזהירות רבה אני אומר: יש לי הרגשה שישנן נשים שמנצלות את העובדה שהילדים במשמורתן לצורך ניהול המלחמות הפרטיות שלהן, ולצערי הדבר נעשה בשיתוף לא ראוי של חלק מהעובדות הסוציאליות".

מה שאתה אומר הוא האשמה חריפה ביותר, ובמיוחד כשהיא באה מפיו של מי שהיה שר רווחה וממונה על המערכת.

"אני יודע. הוועדה תגרום לכך שהעניין יתבהר. אני רוצה שהעובדות הסוציאליות ישכנעו אותי שהמצב איננו כזה. תראה, כבר בישיבת הוועדה הראשונה נזפתי טיפה באנשי משרד הרווחה".

טיפה? גערת בהם שאם לא יורידו הנחיות הוגנות ושוויוניות לשטח, תיאלץ לעשות חקיקה אכזרית", כדבריו.

"היה לי הרושם שהם מסתכלים עלי בסגנון של: 'מה אתם בכלל מתערבים?' ובעצם כל הנושא הזה לטורח עליהם. ממשרד הרווחה התלוננו אחר-כך שאנחנו מתערבים, ונזפנו בעובדי המשרד. אני מוכרח לומר שהסגנון הזה לא מקובל עלי. הרי לשם כך בדיוק נוצרנו!"

ומה לגבי כל בעיית מסורבות הגט, הסחטנות בגירושין?

"מסורבות גט זה דבר נורא ואיום, זה נכון גם שיש סחטנות, ואינני מתכחש לזה, חס ושלום, אבל האמת היא שזה רק חצי סיפור. חצי נכון וקשה, אבל חצי. יש גם נשים סחטניות, נשים שדורשות מזונות בגובה נורא או דורשות חלק גבוה פי כמה ממה שמגיע להם ברכוש, ובינתיים מסרבות לקבל גט והבעל נהיה מסורב. גם לגבי תלונות השווא יש מספיק ספק בעניין. אני לא רואה את עצמי כמגן הגברים, אלא מנסה להיות מגן הצדק, ולפני הכול מגן של הילדים. זה העיקר כאן. חשוב גם לציין שמשום מה שכחו שגם האבות הם בני אדם, יש להם רגשות ורצונות. הסיפור הוא לא חד-משמעי לכאן או לכאן.

התופעה קיימת, אך לא באשמת אנשי המקצוע

נחום עידו, דובר משרד הרווחה מסר בתגובה:

אכן יש נשים שמנצלות לרעה את העובדה שהילדים במשמורתן ומנהלות מלחמה נגד האב על גבם של הילדים המסכנים. מדובר באמהות רבות שידועות לנצל את מערכת המשפט ומתעללות הן באב והן בילדים. תפקיד פקידות הסעד הוא לזהות את המקרים הללו ולהתריע על כך. אנו מוחים על דבריו של ח"כ רביץ כאילו הדבר נעשה בשיתוף של העובדות הסוציאליות. ידיהן של העובדות הסוציאליות גם כן כבולות מבחינה חוקית, אין להן יכולת אכיפת החוק. גם כאשר בית הדין קבע הסדרי ראייה, והאם אינה מקיימת את החוק, פקידת הסעד אינה יכולה לעשות דבר חוץ מאשר להתריע בפני בית הדין. פקידת הסעד מורה לאב להגיש תלונה במשטרה, אך המשטרה בדרך כלל אינה מתערבת.

ח"כ רביץ אכן מינה וועדה שבראשה עומדת פרופ' ורד סלונים נבו. מסיבות טכניות הוועדה מסיימת רק בימים אלה את עבודתה. אני מרכז את הוועדה ואני אישית סיימתי היום לשפץ בפעם העשירית את טיוטת סיכום והמלצות הוועדה. אני מניח שהסיכום יוגש בחודש הקרוב לשר הרצוג. בטיטה האחרונה של הסיכום נכתב כך:

"פקידי הסעד קובעים המלצותיהם בכל מקרה לגופו בראיית טובת הילד. לא מצאנו שום הנחיה או מי מאנשי המקצוע שסובר כי בהמלצותיהם יש העדפה לנשים על פני גברים".

הפרוטוקולים של הוועדה אינם חסויים. אני כמרכז הוועדה שומע היום לראשונה כי ח"כ אמסלם ביקש את הפרוטוקולים שלה. אשמח להעביר לו את הפרוטוקולים שלה.

תאריך הדפסה: י"ז טבת תשס"ח, 26 דצמבר 07 11:05

www.inn.co.il

ערוץ 7 - אתר החדשות שלך